

תרומה תשפ"ו: הרב הלוי

2100. ברכת אשר יצר בכוונה: בברכת אשר יצר יש מ"ה מילים כנגד המילה "אדם" ורבו סודותיה, וכל אדם צריך להבין פירוש הפשט של נוסח הברכה כדי שידע מה הוא אומר. אסור לעסוק בשום עסק כשהוא מברך. יש שמנגבים ידיים ויש שהולכים, ונמצא שמברכים את השם דרך עראי וממילא הברכה בלי כוונה (עוד יוסף חי הלכות ויצא, א-ב). נאמרה סגולה בשם החפץ חיים, שכל מי שאומר ברכת "אשר יצר" בכוונה, יש בכח ברכה זו לחשוך מחלות רבות, ויהיה בריא בכל גופו במשך ימי חייו, וטוב הדבר שבהרבה מקומות ציבוריים ובבתים יברכו את הברכה מתוך כתב עם פירוש והיא זכות גדולה (והאיש מרדכי ב, שיעור ה).

463. אהבה התלויה בדבר: שנינו במשנה אבות: כל אהבה התלויה בדבר - בטל דבר בטלה אהבה (אבות ה,טז). הכוונה לאהבה שאינה מחמת קירבה ורעות (רש"י) אלא לדבר שאינו מתקיים, כשיתבטל הדבר גם האהבה תתבטל (רע"ב). וכיון שבטלה האהבה יש שנאה (פתח עיניים).

2056. ברכת הדייט בישראל: מבואר בכמה מקומות בחז"ל, שלא יקל אדם בברכת הדייט [פשוט], שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות: דוד שברכו ארונה ודניאל שברכו דריש (מגילה טו,א) וכן ר' ישמעאל בן אלישע שבירך את הקב"ה (ברכות ז,א). יש אומרים שהכוונה בדיעבד שאם בירך ההדייט אין להקל ראש בברכה, אבל לכתחילה אין להדייט לברך מיוזמתו את הגדול שדבר זה נראה כיוהרא וחוצפה [אז"כ ביקש ממנו] (פני יהושע ברכות כז,ב). יש אומרים שברכת הדייט הכוונה לברכה של גויים, אבל בברכה של ישראל תמיד יש תועלת גדולה בברכתו (מרומי שדה מגילה טו,א).

2103. צליית כבד או בשר במנגל חשמלי: הנוהג בצליית בשר או כבד, שנותנים קערה של מים מתחת לגופי החימום של המנגל כדי לקבל את הדם. דנו האחרונים, האם כשהאדים עולים מהמים שהתחממו גם הם מגוף החימום, יש כאן בישול באדים שאסורים? יש אומרים שמותר, כדין צליה בתנור, שהצליה מושכת את הדם ושורפת את הדם, ולדעת השו"ע בסתם לגבי כבד (יו"ד עג,א), אפילו אם בישלו הוא לא נאסר, וכאן האדים רק מרטיבים את הכבד (דברי בניו כב, יו"ד נז; שלחן יוסף עמ' פט). יש שמצריכים לתת את הקערה עם המים רחוק מעט מן הבשר, כדי שהאדים לא יגיעו לידי 'חום יד סולדת' ואין הבדל אם גופי החימום מלמעלה או מלמטה (הכשרות למעשה, עמ' נד). לפענ"ד, אפשר לצלות בזה לכתחילה ללא חשש, משום שזה פתוח והיא צליה הלכתית (הרב הלוי).

2023. סעודת ראש חודש: מצווה להרבות בסעודת ראש חודש, שהוקש ראש חודש למועד, וכן נאמר אצל דוד: "כִּי יָבֹחַ מְשִׁפָּחָה לָנוּ" (ש"ע או"ח תיט,א). באשר לראש חודש שחל בשבת, נאמר בירושלמי שסעודת ראש חודש וסעודת פורים מאחרים [ליום ראשון] ולא מקדימים (ירושלמי מגילה א,ד). עתה לא נהגו כן (ב"ח או"ח תיט), והמדקדקים נוהגים לכבוד ראש חודש, ביום חול: לעשות מאכל אחד יותר משאר הימים, וכשחל בשבת: עושים מאכל אחד יותר ממה שנוהגים בכל השבתות (משנ"ב טי"ב), ויש נוהגים למשוך את סעודה שלישית לתוך מוצ"ש (מג"א תיט,א). אני הקטן נוהג להזכיר על אחד הסלטים שקיימים בלאו הכי כל שבת, שהוא לכבוד ראש חודש (הרב הלוי).

1964. גזירת ציפורניים בראש חודש: בצוואת ר' יהודה החסיד כתב שלא יגלח אדם ראשו וזקנו בר"ח, וכן לא יטול את הציפורניים (צוואת ר' יהודה החסיד, מח). על פי זה, יש נוהגים להחמיר שלא לקצוץ ציפורניים בראש חודש אף אם חל ביום ששי (משנ"ב רסז, בשם יש נוהגים), ויש שמותרים בראש חודש שחל ביום ששי (יוסף אומץ לז,ד). ובנוסף, יש שהצריכו שהציפורניים יהיו גדולות ועודפות על הבשר (כה"ח רס"ב). יש שלא חששו לצוואת ר' יהודה החסיד כלל שלא ציווה אלא את זרעו (חזו"ע חנוכה, עמ' רנב). לכתחילה, ראוי לחוש לצוואת ר' יהודה החסיד. אני הקטן נזהר שלא להסתפר, להתגלח ולגזוז ציפורניים בראש חודש גם אם הוא חל ביום ששי (הרב הלוי).

2110. פתיחת כיסא או שולחן מתקפל בשבת: בשולחן מתקפל ובכיסא מתקפל כל החלקים מחוברים לגוף אחד ורגילים בכך, הילכך מותר לקפלם ולפותחם (משנ"ב שטו,כז). וכן מותר לפתוח עריסה או לול של ילדים ולהניח את הקרש ואין בזה משום 'בונה' או 'סותר' או 'אוהל' (ילקו"י שבת ב שטו,טו). מאחר שאינו צריך לאוויר שתחת המיטה. מטעם זה, מותר גם לפרוס מפה על השולחן בשבת (ילקו"י שבת ב שטו,טז).

2104. סופר הכותב ספר תורה לאחרים: נאמר בגמרא: "הלוקח ס"ת מן השוק, כחוטף מצווה מן השוק, והכותב כאילו קיבלו מהר סיני... ואם הגיה אפילו אות אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו" (מנחות ל,א). יש אומרים שמי שקנה ספר תורה שלם, אינו מקיים את המצווה כלל (רמ"א יו"ד רע,א), אך אחרונים חולקים על פסק זה ואמרו שיש לו מצווה אך לא ככותב בעצמו (ט"ז יו"ד רע,א). הפוסקים נתנו עצה לכתחילה, כדי לקיים את המצווה של כתיבת ספר תורה: א. ישלם לסופר שיכתוב עבורו. ב. ירכוש ספר תורה ויתקן את טעויותיו (ט"ז שם). באשר לסופר הכותב עבור אדם אחר, יש אומרים שהוא נחשב כ'עוסק במצווה' (ביאו"ה לח,ח). ויש אומרים שאם כתב את הפסוק "תורה צוה לנו משה" מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו כולו (ריטב"א ב"ב יד,א).

2105. ספר תורה עם אותיות חלולות: מנהג הסופרים לכבד אחרים לכתוב אותיות בספר תורה ולמלא אותיות חלולות שנכתבות בספר תורה (דעת קדושים - מקדש מעט ער,ו). יש שנהגו למלא אות ששמים מתחיל בו (שירה חדשה-פרידמן ח). יש אחרונים שאומרים שהספר תורה כמות שהוא שהאותיות חלולות הרי הוא כשר, משום שצורת האות ניכרת ואין שיעור לעובי האותיות (דברי מלכיאל ד,ז), יש מי שפוסל ספר תורה כזה משום שהכתיבה אינה 'תמה' ולכן לשיטתו לא ימלא אדם שאינו בן י"ג שומר תו"מ את האותיות (יד יצחק ג,רסז). משום הספק, יש שהנהיגו שימסרו את הקולמוס לסופר שיכתוב הכל, כדי לא לבייש ולהבדיל בין האנשים והוא יכתוב עבורם (תשובות והנהגות ג,שיח). אותיות חלולות הן כשרות, משום שאין שיעור לעובי האות. לחומרא נוהגים שהסופר כותב ואין מניחים לקטן או פסול לכתוב את האותיות (הרב הלוי).

1825. מעשה חושב: במלאכת המשכן ובמקדש נאמר "מעשה חושב" בפרוכת של קודש הקדשים, האפוד והחושן. "מעשה חושב" הוא מעשה אורג ולפיכך שני פרצופות" (יומא עב,ב). נחלקו בירושלמי האם הכוונה במעשה חושב לאותה צורה שנראית משני צידי הפרוכת או שתי צורות שונות כגון אריה ונשר (ירושלמי שקלים ח,ב; וברש"י יומא עב,ב. כתב כדעה שהן שתי צורות שונות). להלכה נקט הרמב"ם ש'מעשה חושב' הכוונה לאותה צורה הנראית משני צידי הפרוכת (רמב"ם כלי המקדש ח,טו).

פרשת תרומה: ואי אתה בן חורין ליבטל ממנה

פרשתנו מתארת בהרחבה את מלאכת המשכן. אחד מכלי המשכן הוא הארון, ומעניין שכל מידותיו של הארון חצויות: "אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רוחבו ואמה וחצי קומתו" (שמות כה,י). ניתן ללמוד מהמידות הללו שני מסרים: א. כל אחד הוא בחזקת תלמיד חכם, אך יש לו עוד הרבה מה ללמוד ולעולם הוא לא יסיים את לימודיו. ב. אדם חייב להמשיך ללמוד גם אם לא יגיע ליעד. שני הדברים הללו מעוגנים במשנה באבות: א. לא עליך המלאכה לגמור - כלומר: לא תגיע ליעד. ב. אין אתה בן חורין ליבטל ממנה.

מספרים שפעם אחת הבעש"ט והנודע ביהודה הזדמנו למקום אחד, ובאה לפנייהם אישה עם קורקבן של תרנגולת ושאלה האם התרנגולת כשרה. הנודע ביהודה הרהר וחשב האם אפשר להתיר את התרנגולת, אך בינתיים אמר הבעש"ט שהריח של התרנגולת הוא ריח של "כשר למהדרין". נענה הנודע ביהודה ואמר: הגמרא במסכת שבת (קלח ע"ב) אומרת שלעתיד לבוא עתידה אישה שתחזיק כיכר בידה ותעבור בין בתי כנסיות ובתי מדרשות ותשאל האם כיכר זו טהורה או טמאה; ותמיד שאלתי את עצמי - אמר הנודע ביהודה - מדוע היא צריכה לבוא עם הכיכר? והרי היא יכולה להשאיר את הכיכר בבית, לבוא לבית המדרש ולתאר מה בדיוק קרה - וכך לקבל תשובה לשאלה שלה! אלא, סיים הנודע ביהודה, כנראה שהגמרא רמזה לכך שיקום דור שלא ידע ללמוד ולא ידע לפסוק הלכה לפי השו"ע, אלא רק לפי הריח ולפי רוח הקודש, ולכן אותה אישה תצטרך להביא את הכיכר כדי שיריחו אותו ויחליטו אם הוא כשר או לא.

ודאי הדברים נאמרו כאשר הנודע ביהודה לא ידע את גדולתו של הבעש"ט. אבל יש כאן מוסר השכל גדול - שצריך ללמוד ולהשקיע! השמים הם הגבול; אבל צריך להשקיע. כך בלימוד: "לא עליך המלאכה לגמור" - אתה צריך ללמוד, וכמה שתלמד תהיה תמיד רק בבחינת חצאי המידות של הארון; ומכל מקום - אי אתה בן חורין ליבטל ממנה.

י"ח כ"ט

